

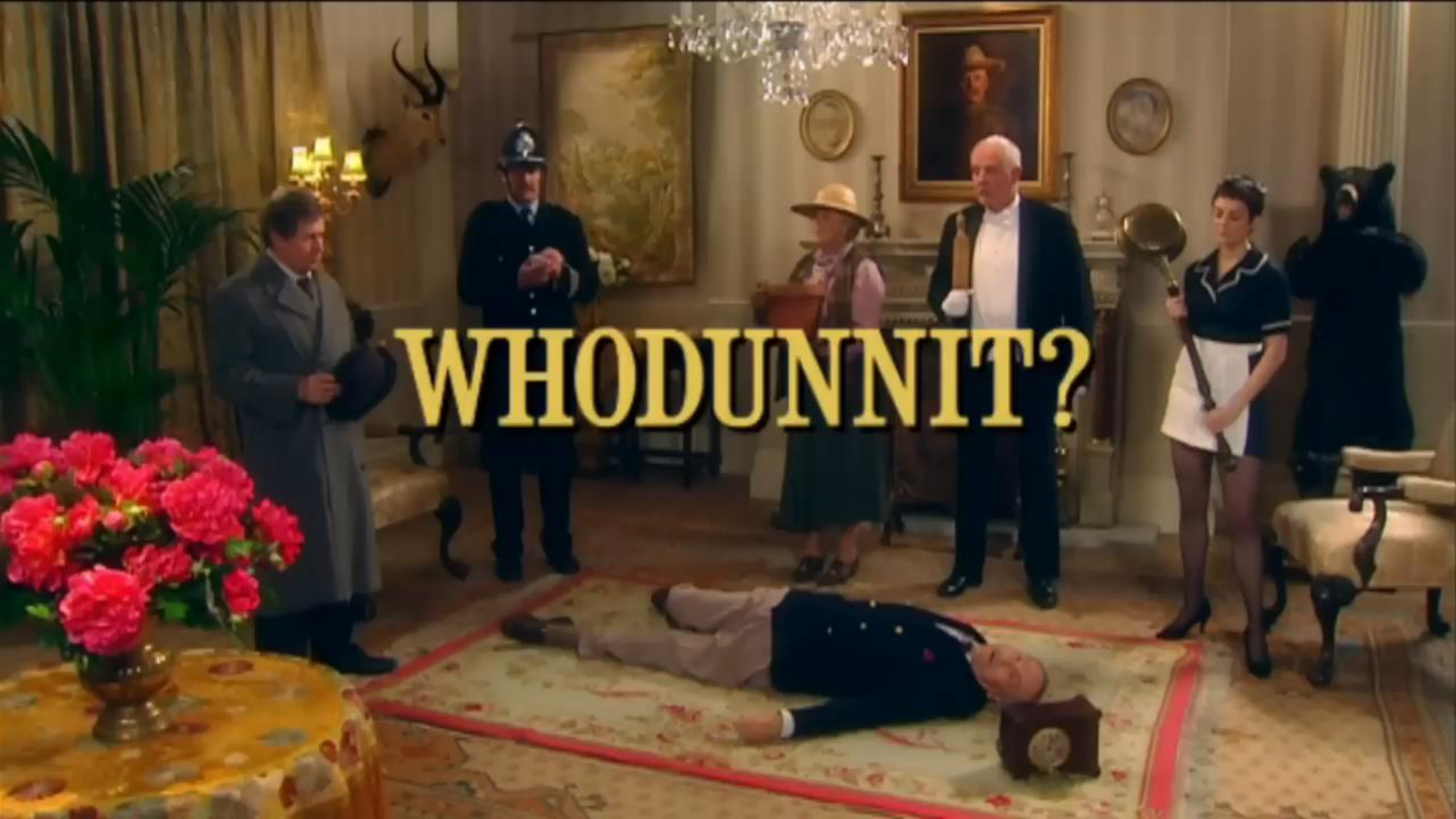
KWALITEITSCENTRUM
DIAGNOSTIEK^{VZW}

Diagnose vs. Diagnostiek: Is de reis belangrijker dan de bestemming?

Casusformulering als kompas voor kwaliteitsvolle diagnostiek en casusgericht werken

18 maart 2023

Kimberly Van Nieuwenhove

A murder scene in a grand, ornate room. A man in a dark suit and light-colored trousers lies face down on a patterned rug. A small wooden clock lies on the floor near his head. Several people are standing around the body, looking on with various expressions. On the left, a man in a grey overcoat and hat stands near a large vase of pink flowers. In the center, a man in a dark uniform and helmet stands with his hands clasped. To his right, a woman in a pink top and a wide-brimmed hat stands with her hands on her hips. Further right, a man in a dark suit and white shirt stands with his hands on his hips. Next to him, a woman in a dark sailor-style dress and white skirt stands with her hands on her hips. On the far right, a person in a black bear costume stands near a chair. The room is decorated with a chandelier, a mounted animal head, a large painting, and a fireplace. The text "WHODUNNIT?" is overlaid in large, yellow, bold letters across the center of the image.

WHODUNNIT?

Stellingenspel

Akkoord = rechtstaan
Niet akkoord = blijven zitten

Diagnostiek is niet altijd nodig.

Akkoord = rechtstaan
Niet akkoord = blijven zitten

Een diagnose is niet altijd nodig.

Akkoord = rechtstaan
Niet akkoord = blijven zitten

Een diagnose is soms nodig om
toegang te krijgen tot de juiste zorg...

Akkoord = rechtstaan
Niet akkoord = blijven zitten

... en dat is jammer.

Akkoord = rechtstaan
Niet akkoord = blijven zitten

De hulpvraag bepaalt de richting van het diagnostisch proces.

Akkoord = rechtstaan
Niet akkoord = blijven zitten

De hulpvraag bepaalt de richting van diagnostiek

Iemand heeft een delict gepleegd. Vanuit gerechtelijke instanties komt de vraag om een inschatting te maken van de beweegredenen van de persoon en de kans op recidive.

De omgeving merkt op dat iemand zich isoleert en er vreemde ideeën op nahoudt.

Iemand wordt aangemeld vanuit de vraag naar aangepaste zorg (bijvoorbeeld vermoeden van een verstandelijke beperking, nood aan aangepast onderwijs, nood aan persoonsvolgend budget).

Een leerkracht signaleert dat een kind storend gedrag stelt in de klas.

Iemand ervaart psychische of sociale moeilijkheden (bijvoorbeeld veel piekeren, met angst, depressieve gevoelens, moeilijk verbinding maken met leeftijdsgenoten, relatieproblemen, eenzaamheid) die de levenskwaliteit of het ruimer functioneren belemmeren ('Ik voel me niet gelukkig.').

De hulpvraag bepaalt de richting van diagnostiek

Iemand heeft een delict gepleegd. Vanuit gerechtelijke instanties komt de vraag om een inschatting te maken van de beweegredenen van de persoon en de kans op recidive.

Inschaling

Iemand wordt aangemeld vanuit de vraag naar aangepaste zorg (bijvoorbeeld vermoeden van een verstandelijke beperking, nood aan aangepast onderwijs, nood aan persoonsvolgend budget).

Classificatie

De omgeving merkt op dat iemand zich isoleert en er vreemde ideeën op nahoudt.

Een leerkracht signaleert dat een kind storend gedrag stelt in de klas.

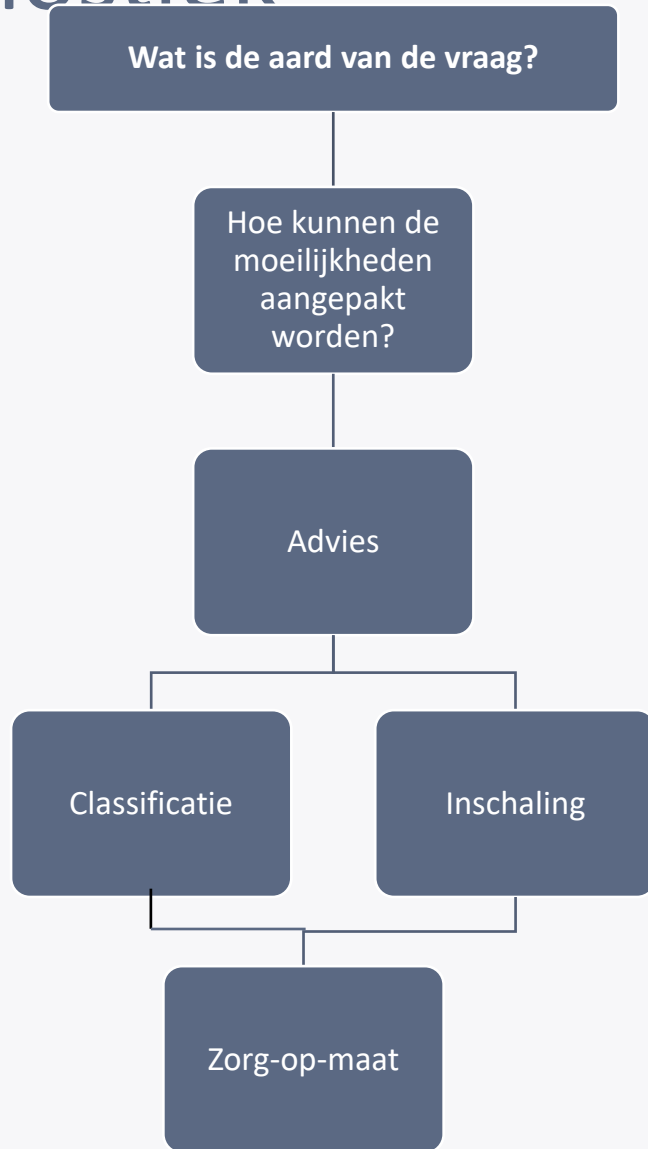
Iemand ervaart psychische of sociale moeilijkheden (bijvoorbeeld veel piekeren, met angst, depressieve gevoelens, moeilijk verbinding maken met leeftijdsgenoten, relatieproblemen, eenzaamheid) die de levenskwaliteit of het ruimer functioneren belemmeren ('Ik voel me niet gelukkig.').

Advies
Zorg-op-maat

De hulpvraag bepaalt de richting van diagnostiek

De hulpvraag bepaalt niet altijd de richting van diagnostiek

"Je moet dat label niet hebben om te handelen. Dus ik denk dat voor ons labels niet belangrijk zijn in onze aanpak, maar ze kunnen soms belangrijk zijn om iets te bekomen." (CLB)

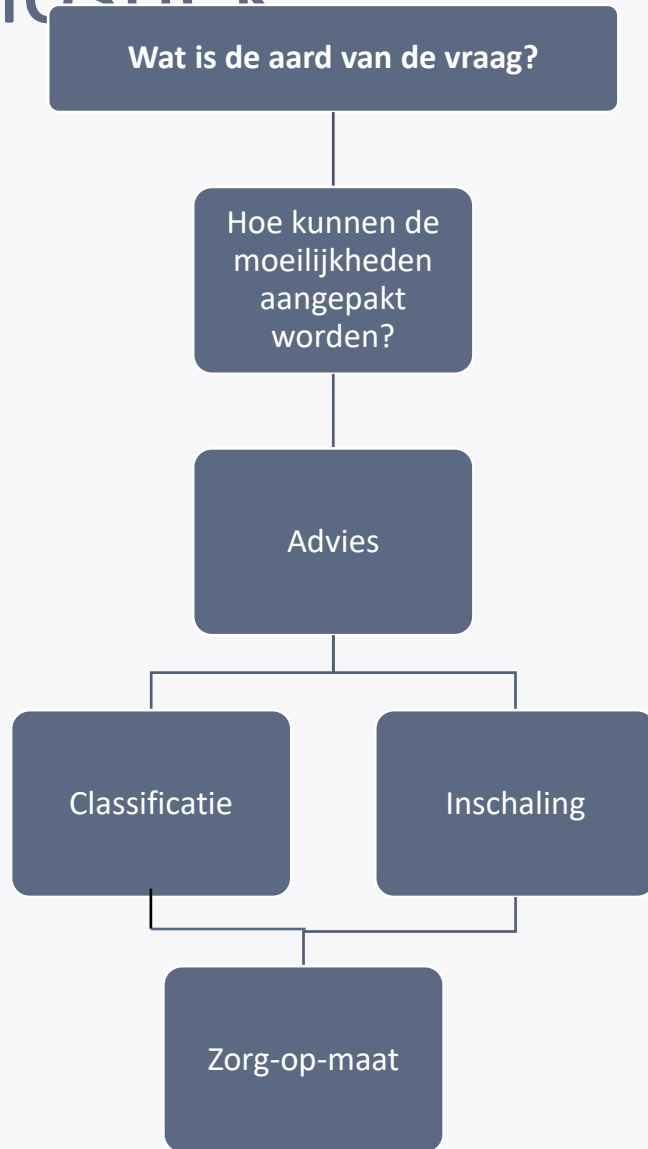
"Moest je geen diagnose nodig hebben als toegangspoort, dan zou je veel meer handelingsgericht in plaats van een etiket." (RCA)

"Ik voel mij soms onder druk gezet in de diagnostiek omdat een kind geen kant op kan wanneer dat er geen label is." (COS)

"Mocht je die regelgeving niet hebben, zou je misschien bepaalde testen niet gaan afnemen en meer de focus op iets anders leggen. Dus dat maakt dat je het minder uniek kunt maken." (CAR)

De hulpvraag bepaalt niet altijd de richting van diagnostiek

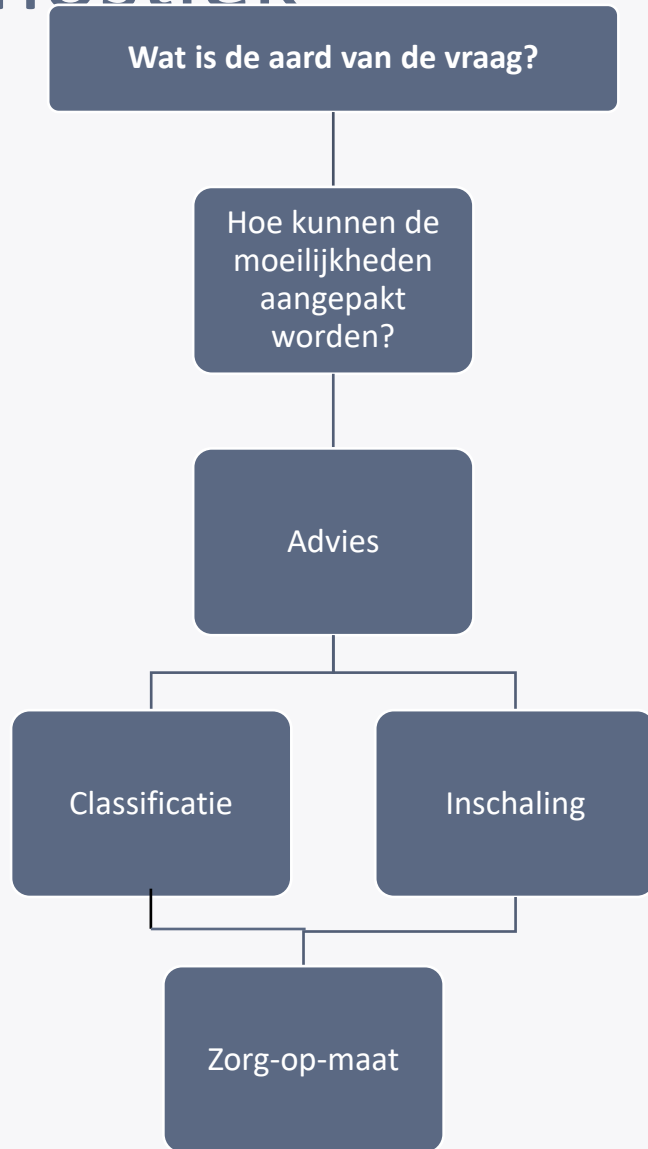
"Je moet dat label niet hebben om te handelen. Dus ik denk dat voor ons labels niet belangrijk zijn in onze aanpak, maar ze kunnen soms belangrijk zijn om iets te bekomen." (CLB)

"Moest je geen diagnose nodig hebben als toegangspoort, dan zou je veel meer handelingsgericht in plaats van een etiket." (RCA)

"Ik voel mij soms onder druk gezet in de diagnostiek omdat een kind geen kant op kan wanneer dat er geen label is." (COS)

"Mocht je die regelgeving niet hebben, zou je misschien bepaalde testen niet gaan afnemen en meer de focus op iets anders leggen. Dus dat maakt dat je het minder uniek kunt maken." (CAR)

De hulpvraag bepaalt niet altijd de richting van diagnostiek

"Je moet dat label niet hebben om te handelen. Dus ik denk dat voor ons labels niet belangrijk zijn in onze aanpak, maar ze kunnen soms belangrijk zijn om iets te bekomen." (CLB)

"Moest je geen diagnose nodig hebben als toegangspoort, dan zou je veel meer handelingsgericht in plaats van een etiket." (RCA)

"Ik voel mij soms onder druk gezet in de diagnostiek omdat een kind geen kant op kan wanneer dat er geen label is." (COS)

"Mocht je die regelgeving niet hebben, zou je misschien bepaalde testen niet gaan afnemen en meer de focus op iets anders leggen. Dus dat maakt dat je het minder uniek kunt maken." (CAR)

Aanbeveling 5: (Handelingsgericht) advies laten primeren op labels om 'poorten' te openen

Uit de focusgroepen blijkt dat adviezen die het resultaat zijn van een doorgedreven diagnostisch proces (bottom-up), vaak niet tot uitvoering worden gebracht omdat men op lange wachtlijsten botst of omdat er aan bepaalde vooropgestelde (top-down) criteria niet werd voldaan. Hierdoor zijn organisaties genoodzaakt om ofwel hun advies aan te passen binnen de krijtlijnen van wat mogelijk is gegeven de vooropgestelde criteria, of om de cliënt aan verder diagnostisch onderzoek over te leveren (binnen de eigen organisatie of via doorverwijzing naar een meer gespecialiseerde instantie) om toch tegemoet te komen aan die vooropgestelde criteria. Dergelijk bijkomend onderzoek is veelal enkel om sleutels in handen te krijgen om toegangspoorten tot bepaalde zorg te openen. Naast de gevolgen voor de dagelijkse werking (o.a. kostprijs, werkuren, frustraties), kan dit ook collaterale schade berokkenen voor de cliënt (bv. extra kosten, extra wachttijden overbruggen, stigmatisering).

We pleiten voor **een duidelijk kwaliteitskader** om het (handelingsgericht) advies, dat door een multidisciplinair team naar voren wordt gedragen, te kunnen uitvoeren. Een dergelijk kwaliteitskader vertrekt vanuit de principes van kwaliteitsvolle en betrouwbare diagnostische activiteiten, eerder dan vanuit bepaalde specifieke of arbitraire criteria om toegang te krijgen tot bepaalde zorg (bv. een categoriale classificatie of psychiatrische diagnose, specifieke percentielscores).

Richtlijn Casusformulering

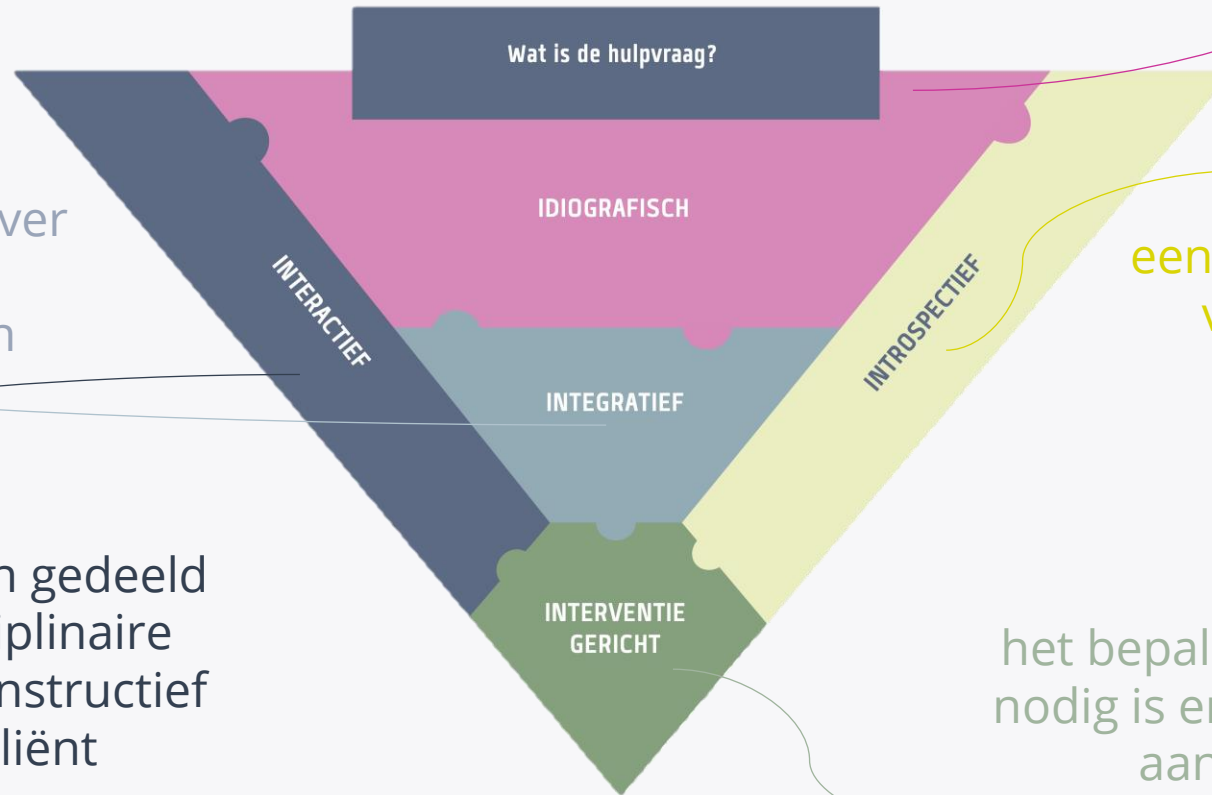
Een leidraad om casusgericht te werken

KWALITEITSCENTRUM
DIAGNOSTIEK

Casusformulering focust op:

het unieke verhaal van een cliënt, in een unieke context, met een unieke hulpvraag

het formuleren van onderbouwde hypothesen over het ontstaan en in stand houden van moeilijkheden

een reflexieve praktijk met oog voor de kwaliteit van het diagnostisch proces

het bekomen van een gedeeld begrip via interdisciplinaire dialoog en een co-constructief proces met de cliënt

het bepalen of hulpverlening nodig is en welke interventies aangewezen zijn

Definitie

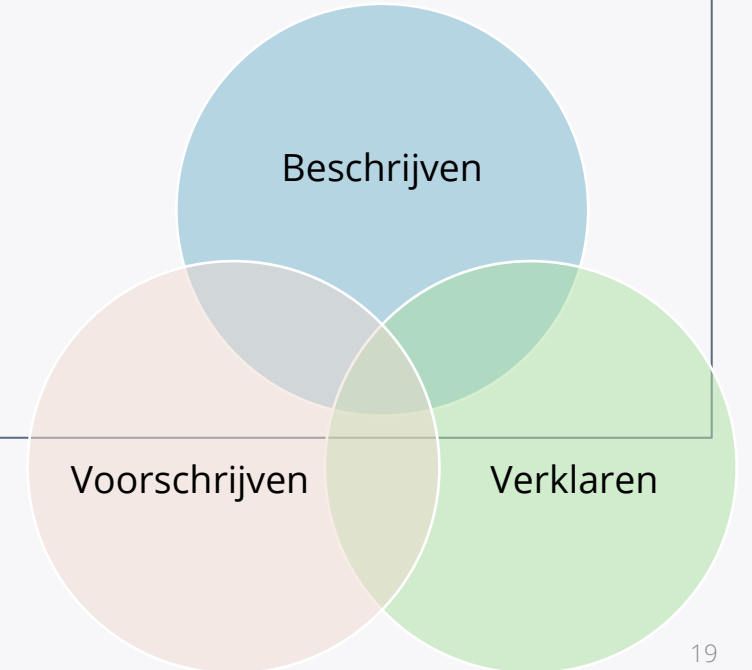
- **Definitie:** “het vermogen om een gedeeld begrip te bieden van **de problemen** die iemand presenteert door middel van **een theoretische uitleg van** **veronderstelde oorzaken en in stand houdende factoren**, zodat **passende interventies** kunnen worden ingezet.” (Rainforth en Laurenson, 2014, p. 208)

> **Beschrijven**

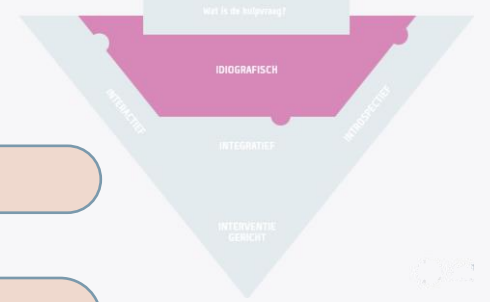
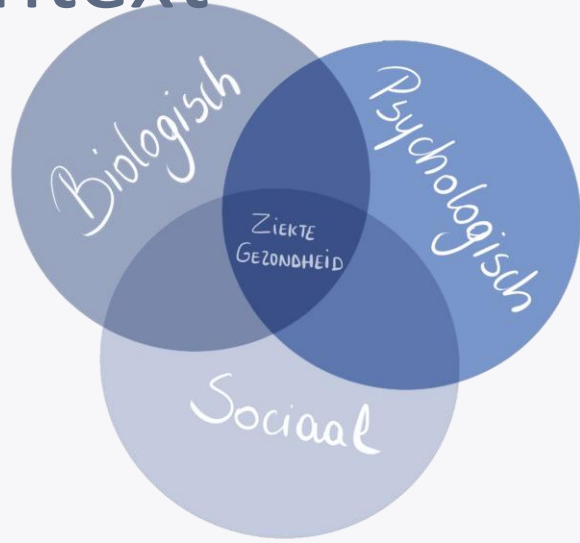
> **Verklaren**

> **Voorschrijven**

- Casusformulering als **proces**

Beschrijven: een unieke cliënt in een unieke context

7 P's

presentatieklacht

classificatie

predisponerend
(lange termijn)

inschaling

precipiterend
(korte termijn)

perpetuatie (in
stand houdende)

positieve/
protectieve

personen
(netwerk)

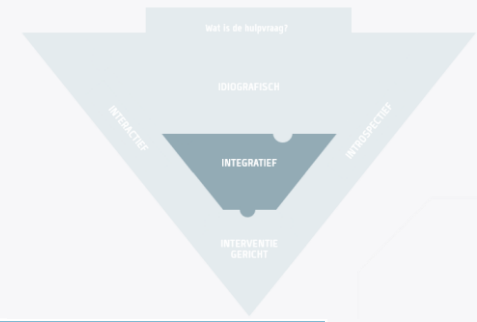
plannen

Richtlijn casusformulering

Integratief: verklaring bovenop beschrijving

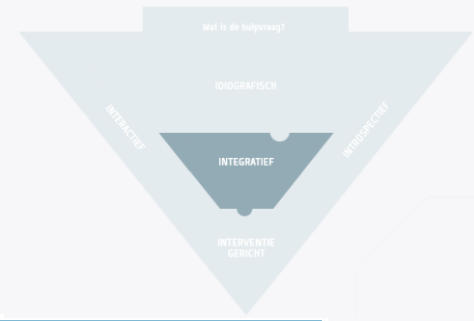

overzicht van belangrijke gebeurtenissen, gedragingen, interne ervaringen of psychologische processen

“... merken wij vooral zo in het diagnostisch proces dat wij zo heel erg op de onderkenning, zo het ‘wat’ bezig zijn, maar zo wat ligt er allemaal onder. Dat we dat merken van dat eerste neemt al zo veel tijd en we zitten met al zo een beperkte tijd van twee maanden, dat we daar, merken we dat is iets waar we dan mee worstelen, hé.” (OOOC)

“Ik denk dat wij dat echt nog te weinig doen als ik dat zo zie staan. Wij hebben ons verslag en dat is in puntjes opgebouwd op basis van het ICF-schema... De onderzoeksresultaten van de logo, van de ergo, van de kine, van de psycho. Maar zo het verklaringsmodel doen wij wel nog te weinig als ik dat zo hoor.” (CAR)

Integratief: verklaring bovenop beschrijving

overzicht van belangrijke gebeurtenissen, gedragingen, interne ervaringen of psychologische processen

begrijpen *hoe* en *waarom* klachten zijn ontstaan en in stand gehouden worden

theoretische basis

focus vernauwen

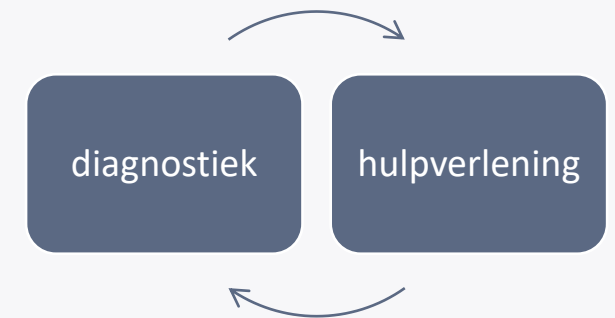
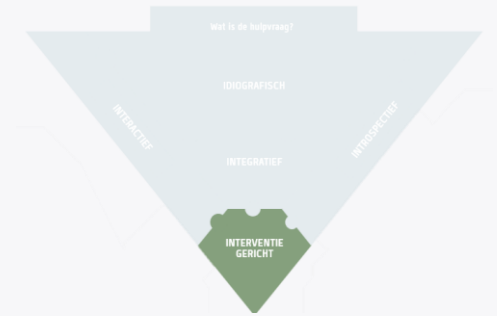
niet één juist model

*“Ook afhankelijk van de eigen visie van de hulpverlener, hé, want van daaruit hebben wij ook geleerd om niet één model aan te bieden, maar keuze te laten tussen verschillende modellen.”
(GGZ)*

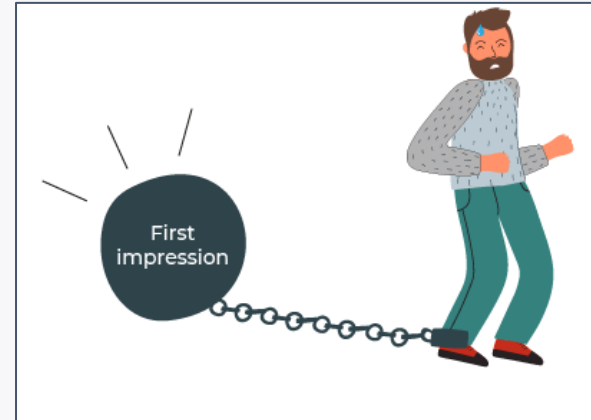
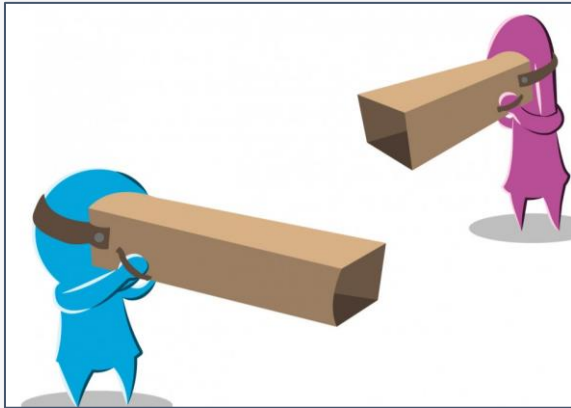
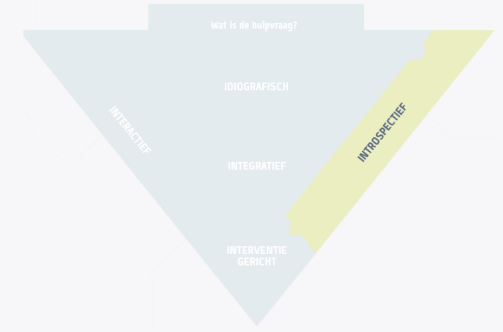
Een hypothese binnen een dynamisch proces

- Enkel zinvol wanneer het gekoppeld wordt aan hulpverlening, begeleiding, adviezen
- Afgestemd op de specifieke noden van de cliënt/context
- Belangrijke stap in het hulpverleningsproces
- Belang van **flexibiliteit** en **herformulering**
 - > Bijkomende of nieuwe informatie
 - > dynamische visie op menselijk functioneren
 - > stagnatie of verslechtering toestand
 - > nieuwe inzichten binnen het team

Fragiele werkvorm...

- 'best guess' of werkhypothese op grond van (beschikbaar) diagnostisch materiaal en theoretische kennis
- Vatbaar voor bias

Tunnelvisie

Confirmatiebias

Verankerings-effect

Reïficatie

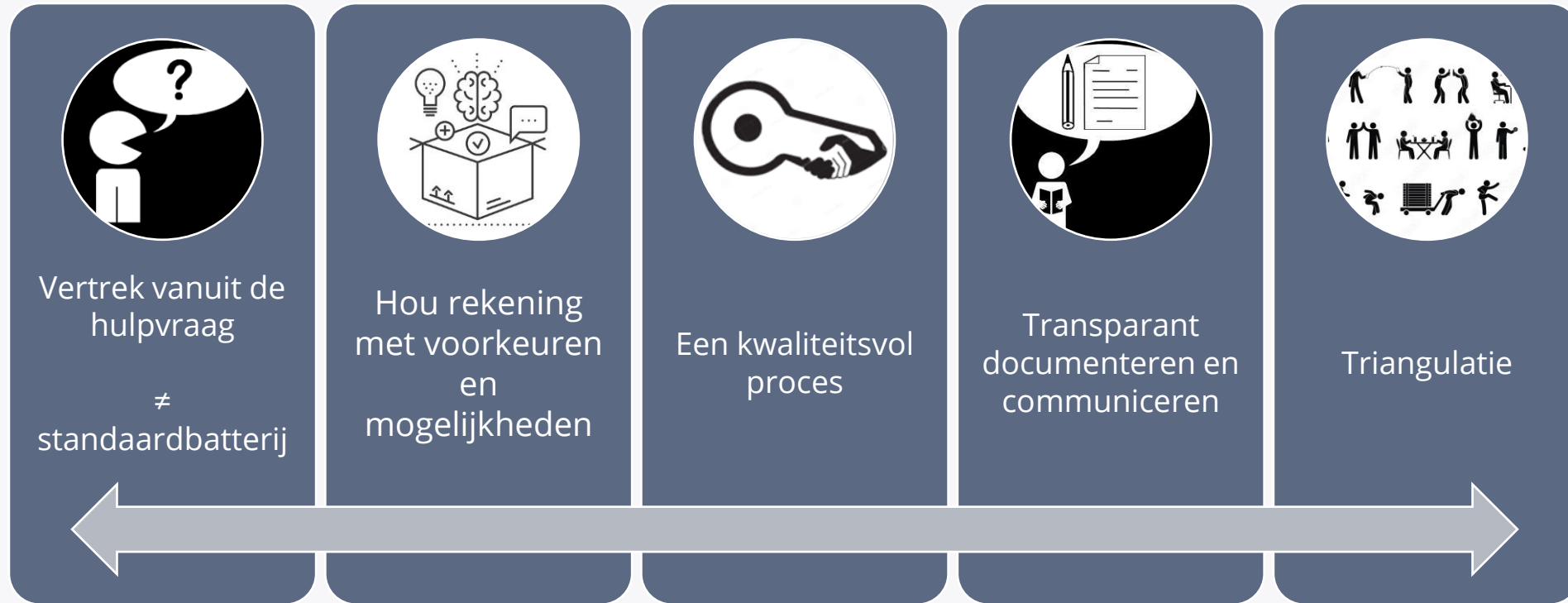
... vereist kwaliteitsbewaking

Kwaliteitsvolle methodieken en instrumenten

Reflexiviteit

Training

De plaats van kwaliteitsvolle methodieken en instrumenten

Open interview

Intelligentietest WISC-V

Gestructureerd interview ADI-R

Familieopstelling

Observatie/spel

... vereist kwaliteitsbewaking

Kwaliteitsvolle methodieken en instrumenten

- Weloverwogen keuze methodieken en instrumenten
- Kwaliteitsvol proces: zorgen voor voldoende contactmomenten, vertrouwd raken met cliënt en verzamelde informatie, oog voor inconsistenties
- transparant documenteren en communiceren: hoe, wat, waar, waarom
- Triangulatie: multi-methodisch, multi-informant, intercollegiaal

Reflexiviteit

- Kritische ingesteldheid t.o.v. eigen handelen
- Persoonlijk, institutioneel, maatschappelijk
- Advocaat van de duivel & *a critical friend*

Training

- Kennis basisprincipes
- Oefening baart kunst: workshops, rollenspel
- Casusbesprekingen, intervisie, supervisie = leermomenten
- Kennisbasis verruimen: literatuur, vorming, studiedagen

Kwaliteitsbewaking

Kwaliteitsvolle methodieken en instrumenten

- Weloverwogen keuze methodieken en instrumenten
- Kwaliteitsvol proces: zorgen voor voldoende contactmomenten, vertrouwd raken met cliënt en verzamelde informatie, oog voor inconsistenties
- transparant documenteren en communiceren: hoe, wat, waarom
- Triangulatie: multi-methodisch, multi-informant

Reflexiviteit

- Individueel, sociaal, maatschappelijk
- *van de duivel & a critical friend*

Training

- Kennis basisprincipes
- Oefening baart kunst: workshops, rollenspel
- Casusbesprekingen, intervisie, supervisie = leermomenten
- Kennisbasis verruimen: literatuur, vorming, studiedagen

Aftoetsen aan de hand van het basismateriaal, via zelfreflectie, door af te checken bij de cliënt en in dialoog met collega's

Transparant en grondig documenteren van het diagnostisch proces, conclusies en beslissingen

Wat is de hulpvraag?

IDIOGRAFISCH

INTERACTIEF

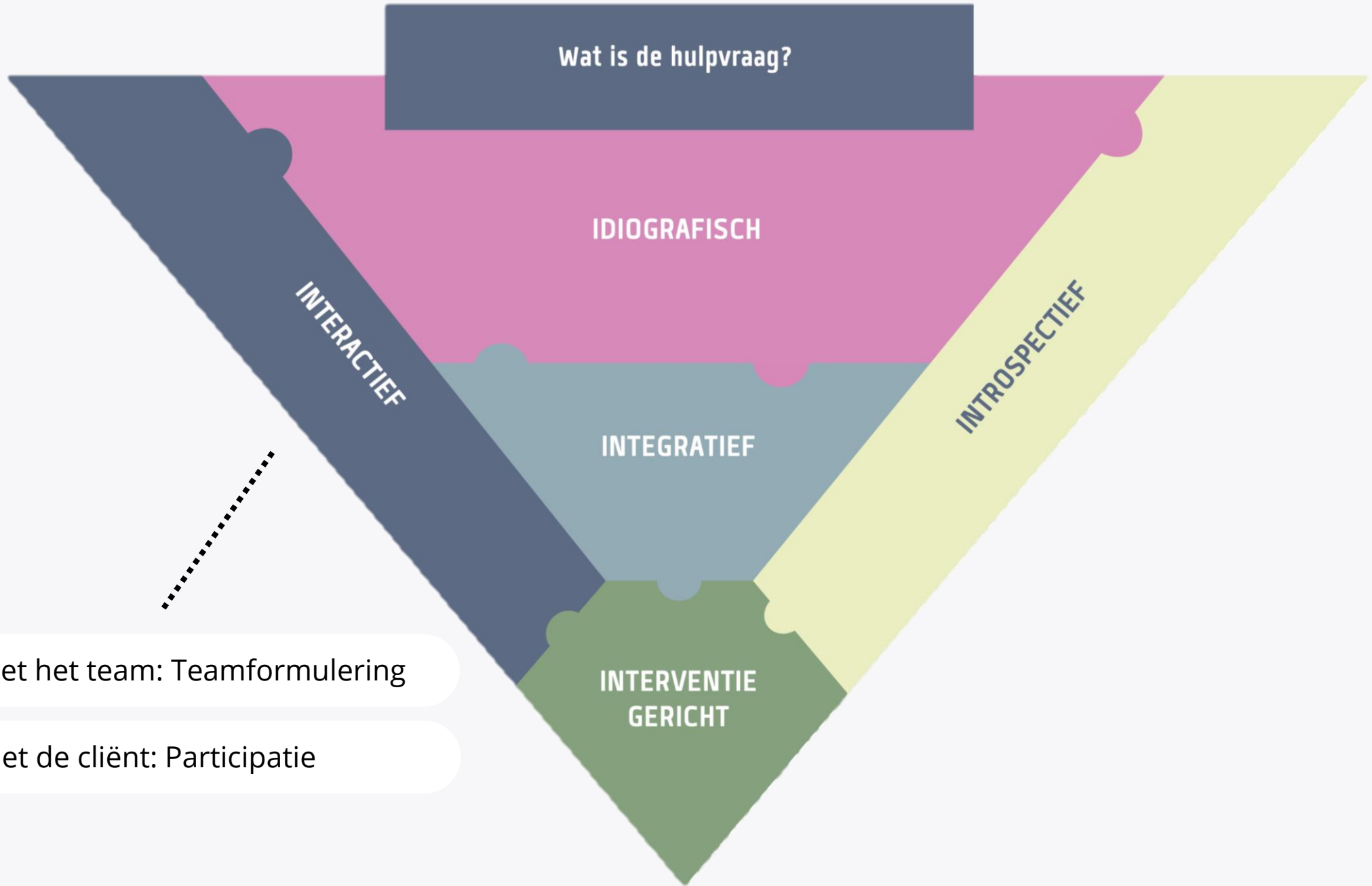
INTROSPECTIEF

INTEGRATIEF

INTERVENTIE
GERICHT

In dialoog met het team: Teamformulering

In dialoog met de cliënt: Participatie

Wat is de hulpvraag? Wat is onze opdracht?
Wie is de cliënt? Wie zijn belangrijke betrokkenen?

IDIOGRAFISCH

Presentatieklacht Predisponerend Precipiterend Bestendigend Protectieve factoren Personen Plannen

- Rijke beschrijving van cliënt en context
- Persoons-georiënteerd perspectief bij classificerende diagnoses
- Bijvoorbeeld 5 P's, ICF

persoonlijke ervaring/sociaal-emotioneel/hulpverleningsgeschiedenis/relaties/culturele factoren/
doelen/ ontwikkelingsgeschiedenis/belangrijke gebeurtenissen/existentiële vraagstukken

INTROSPECTIEF

- Reflexiviteit
- Levenslang leren

INTEGRATIEF

- Een integratief beeld heeft een theoretische basis
- Casusformulering is een dynamisch proces
- We hanteren een werkhypothese die steeds aangepast kan worden

- Documenteren en aftoetsen
- Kwalitatieve methodes en instrumenten
- Wees waakzaam voor veelvoorkomende bias

INTERVENTIEGERICHT

- Handelingsgericht
- Flexibiliteit
- Op-maat-gemaakt
- Hoop & betrokkenheid

TEAMFORMULERING

- Neem tijd
- Heb aandacht voor het proces
- Stel een facilitator aan

INTERACTIEF

- PARTICIPATIE
- Participatieve basishouding
- Diversiteitsensitive attitude
- Denk out-of-the-box

BENIEUWD NAAR ONZE (TOEKOMSTIGE) ACTIVITEITEN?

kimberly.vannieuwenhove@ugent.be
kimberly.vannieuwenhove@kwaliteitscentrumdiagnostiek.be

www.kwaliteitscentrumdiagnostiek.be

[@kcdvzw](https://www.instagram.com/kcdvzw)

[@Kwaliteitscentrum voor Diagnostiek vzw](https://www.facebook.com/KwaliteitscentrumvoorDiagnostiekvzw)

[@Kwaliteitscentrum voor Diagnostiek vzw](https://www.linkedin.com/company/KwaliteitscentrumvoorDiagnostiekvzw)

Schrijf je in voor onze nieuwsbrief!

Workshops Kwaliteitsvolle diagnostiek

Schrijf je nu gratis in!

